

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria -Vlada-Government

**MINISTRIA E ARSIMIT E SHKENCËS DHE E TEKNOLOGJISË
MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE NAUKU I TEHNOLOGIJU
MINISTRY OF EDUCATION SCIENCE AND TECHNOLOGY**

LISTË DISTRIBUIMI/ CIRKULARNO PISMO/ ROUTING SLIP

REFERENCË:					
PËR/ZA/TO:		Shyqeri Bytyqi, Ministër i Arsimit Shkencës dhe Teknologjisë së Republikës së Kosovës			
PËRMES/PREKO/THROUGH:		Prof.asoc.dr Gjon Berisha - <i>sekretar shkencor</i>			
NGA/OD/FROM:		Prof assoc.dr. Sabit Syla, <i>drejtor</i>			
TEMA/SUBJEKAT/SUBJECT:		Raport vjetor i punës - 2019			
Nr. i zyrës:		Lokacioni:		Data:	
Br. kancelarije:		Kucni:	Instituti i Historisë	Datum:	26/12/2019
Room No.:		Extension:		Date:	
PËR MIRATIM/ZA USVAJANJE/FOR APPROVAL					X
PËR NËNSHKRIM/ZA POTPIS/FOR SIGNATURE					X
PËR INFORMIMIN TUAJ/ZA VASU INFORMACIJU/FOR YOUR INFORMATION					X
AFATI/KRAJNI ROK/DEADLINE					

I nderuar, ministër i Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë së Republikës së Kosovës.

Në kuadër të veprimtarisë themelore të Institutit për rezultate të punës kërkimore - shkencore, në pajtim me Projektligjin, Ligjin dhe me Statutin, po u dërgojmë Raportin Vjetor të Punës për vitin 2019.

AKTIVITETET E INSTITUTIT TË HISTORISË “ALI HADRI”-PRISHTINË GJATË VITIT 2019

I. Aktivitetet shkencore

Bazuar në Planin e punës për vitin 2019, Instituti i Historisë ka organizuar disa konferenca shkencore kombëtare e ndërkombëtare, përmes së cilave është synuar që të arrihen rezultate dhe njohuri të reja në fushën e historiografisë shqiptare dhe më gjerë. Gjatë këtij viti janë organizuar tri konferenca shkencore me tematika dhe për periudha të ndryshme historike:

Konferenca shkencore:

a) *“Kosova-rruga drejt lirisë”*

Më 11 qershor të vitit 2019, më rastin e 20-vjetorit të çlirimit të Kosovës dhe 20-vjetorit të ndërhyrjes së forcave të NATO-s, Instituti i Historisë “Ali Hadri”-Prishtinë, në bashkëpunim me Institutin e Historisë-Tiranë, dhe Institutin për Trashëgimi Shpirtërore e Kulturore të Shqiptarëve-Shkup, organizuan Konferencën shkencore ndërkombëtare: “Kosova - rruga drejt lirisë”, në të cilën morën pjesë studiues nga vende të ndryshme të rajonit, përveç atyre shqiptarë. Punimet e Konferencës u zhvilluan në dy seanca, rezultatet e së cilës do të botohen më 2020.

b) *“Shqiptarët dhe ndërkombëtarë në vitet 1912-1926”*

Instituti i Historisë-Tiranë, në bashkëpunim me Institutin e Historisë “Ali Hadri”-Prishtinë, organizuan këtë Konferencë, punimet e së cilës u mbajtën, më 25 tetor 2019, në Tiranë. Në këtë Konferencë nga studiuesit e Institutit të Historisë-Prishtinë, u prezantuan dy kumtesa: Ardita Hajdari-Buqinca, “Shtypi francez për veprimtarinë e Hasan Prishtinës, 1912” dhe Fitim Rifati, “Kosova në sfondin e marrëdhënieve austro-hungareze e bullgare, 1915-1918”.

c) *“Shqiptarët dhe koalicioni antifashist në Luftën e Dytë Botërore”*

Akademia e Shkencave-Tiranë, në bashkëpunim me Akademinë e Shkencave dhe Arteve e Kosovë, Institutin e Historisë “Ali Hadri”-Prishtinë, Institutin e Historisë Tiranë dhe Institutin për Trashëgimi Shpirtërore e Kulturore të Shqiptarëve-Shkup, organizuan më 14-15 nëntor 2019, në Tiranë, këtë konferencë shkencore ndërkombëtare. Konferenca u organizua me rastin e 75-vjetorit të çlirimit të Shqipërisë. Përveç studiuesve nga Tirana dhe atyre ndërkombëtarë, nga Prishtina me kumtesa morën pjesë këta studiues: Sabit Syla, “Kosova ndërmjet Fuqive të Boshtit dhe Aleatëve të Mëdhenj perëndimorë”; Muhamet Shatri, “Tiparet fashiste që demonstroi antifashizmi serb dhe qëndrimi ndaj popullsisë shqiptare gjatë Luftës së Dytë Botërore”; Hakif Bajrami, “Rëndësia e KNÇ-së së Kosovës për përhapjen e antifashizmit të shqiptarët”; dhe Bejtullah Destani, “Balli Kombëtar në dokumentet britanike”.

II. Veprimtaria botuese

Në kuadër të veprimtarisë botuese, Instituti i Historisë “Ali Hadri”- Prishtinë, gjatë vitit 2019, nxori këto botime:

1. *Revista shkencore “Kosova”, nr. 44 (2019)* Revista shkencore “Kosova”, organ vjetor i Institutit të Historisë “Ali Hadri” në Prishtinë, me një traditë më shumë se dyzetvjeçare, me një redaksi të zgjedhur, të përbërë nga ekspert të të gjitha periudhave historike, çdo vit e më shumë ka ardhur duke

e rritur cilësinë e studimeve të botuara. Në këtë numër (nr. 44) të organizuar në artikuj, kumtesa e konferenca, materiale dhe recensione, brenda vitit 2019 ka arritur të mbledhë, përzgjedhë, redaktojë dhe botojë studime, kumtesa e materiale të larmishme nga fusha e historisë kombëtare dhe jo vetëm. Një pjesë e konsiderueshme e tyre janë rezultate të reja, frytë i punës dhe kërkimeve arkivore të studiuesve. Tematikat e trajtuara në kuadër të artikujve shkencorë fillojnë me periudhën mesjetare, përkatësisht me trajtimin e fenomenit të prikës dhe dhuratave që bënin familjet arbërore me rastin e martesës gjatë shek. XIV-XV, për të vazhduar me artikuj të periudhës osmane që si fokus kanë burimet ekonomike të sanxhakut të Prizrenit gjatë gjysmës së dytë të shek. XVI, si dhe veçimi i disa rasteve të marrëdhënieve shqiptaro-malazeze në shek. XVII. Një rëndësi i është kushtuar edhe së luftërave ballkanike dhe ngjarjeve të viteve '20 dhe '30 të shek. XX.

Në kuadër të artikujve nga historia bashkëkohore në trajtim janë marrë edhe tematika që kanë të bëjnë me jetën arsimore dhe ekonomike të Kosovës gjatë gjysmës së dytë të shek. XX, për të arritur deri të lufta e fundit e Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës. Këtë numër e begatojnë edhe kumtesat, materialet, dokumentet dhe recensionet.

2. Gjergj Kastrioti-Skënderbeu në 550-vjetorin e vdekjes (Përmbledhje studimesh).

Kjo përmbledhje studimesh, përmban materiale nga Konferenca shkencore ndërkombëtare: "Gjergj Kastrioti-Skënderbeu në 550-vjetorin e vdekjes", organizuar në Prishtinë, më 16 tetor 2018, nga Instituti i Historisë "Ali Hadri"-Prishtinë. Libri në fjalë ofron rezultate të reja jo vetëm për jetën dhe veprën e Gjergj Kastriotit-Skënderbeut, por edhe për kohën në të cilën jetoi dhe veprimet e tij. Në këtë përmbledhje studimesh, personaliteti i Skënderbeut, gjen trajtim nga aspekte dhe fusha të ndryshme: si nga fusha e historisë politike e ushtarake, të marrëdhënieve ndërkombëtare, të arkeologjisë, rolit dhe funksionit të Skënderbeut si burrë shteti dhe udhëheqës ushtarak në planin shqiptar e ndërkombëtar, rolin e tij në Betejën e Dytë të Kosovës, për të vazhduar me tema mbi vendin që zë figura dhe epoka e Skënderbeut në historiografinë kombëtare dhe në atë ndërkombëtare, trajtimet e ndryshme letrare në letërsinë shqipe dhe në atë botërore, në publicistikë e në vepra artistike.

3. Jasharajt dhe lufta çlirimtare (Përmbledhje studimesh).

Kjo përmbledhje me studime përmban materiale nga Konferenca shkencore ndërkombëtare: "Jasharajt dhe lufta çlirimtare", organizuar në Prishtinë, më 6 mars 2018, me rastin e 20-vjetorit të Epopesë së Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës. Në këtë përmbledhje, trajtohen aspektet humane, kombëtare, politike, ushtarake e diplomatike të luftës çlirimtare e të simbolit të saj Adem Jashari. Ofrohen të dhëna dhe rezultate të reja shkencore për familjen e Jasharajve dhe luftën e Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës në shumë dimensione të saj: Kontributi i Jasharajve në luftën çlirimtare të Kosovës 1991-1999; qëndresa epike e grave të familjes Jashari gjatë vitit 1998; pasqyrimi i sakrificës së Jasharajve në shtypin shqiptar dhe atë ndërkombëtar; qëndrimi i diplomacisë dhe i shtetit shqiptar ndaj luftës çlirimtare në Kosovë; lufta e Kosovës në kancelaritë ndërkombëtare; procesi i legjitimitetit të saj dhe i ndërhyrjes së NATO-s; ndihma e ushtrisë shqiptare për përgatitjen e UÇK-së; evoluimi i qëndrimit të partive politike në Shqipëri ndaj luftës në Kosovë dhe ndikimi i ngjarjeve të vitit 1998 në veprimtarinë e tyre, etj.

4. Fitim Rifati, Kosova gjatë Luftës së Parë Botërore 1914-1918.

Monografia trajton ngjarje, personalitete dhe fenomene shumëdimensionale politike, ekonomike, shoqërore dhe kulturore-arsimore, që e kanë karakterizuar Kosovën gjatë Luftës së Parë Botërore. Në këtë monografi paraqitet një skemë e përgjithshme e Kosovës nën sundimin e Mbretërisë së Serbisë dhe Malit të Zi, gjatë viteve 1912-1914; shpaloset situata ndërkombëtare në fillim të Luftës së Parë Botërore, qëndrimi i shqiptarëve të Kosovës ndaj saj; mobilizimi i dhunshëm në radhët e ushtrisë serbo-malazeze dhe veprimet e armatosura të shqiptarëve për çlirim; parashtrihen të dhëna

mbi tërheqjen serbo-malazeze nga Kosova; pushtimet bullgare e austro-hungareze dhe ndarja e Kosovës në dy zona okupimi dhe administrimi; shtjellohet gjendja dhe pozita e Kosovës në zonën austro-hungareze, sikurse ngërthehet një tablo të njëjtë e Kosovës në zonën bullgare, gjatë viteve 1915-1918, si dhe trajtohet tërheqja nga Kosova e administratës dhe trupave ushtarake bullgare e austro-hungareze dhe ripushtimi serb, në shtator-tetor 1918. Të gjitha çështjet e ngritura në këtë monografi e vënë Kosovën në fokus të veçantë, për territorin e së cilës u përplasën posaçërisht shqiptarët, serbët, malazezët, bullgarët, austro-hungarezët, osmanët etj.

5. Sabit Syla, *Shala e Bajgorës në luftën çlirimtare 1998-1999 (Batalioni V "Rexhep Musa")*.

Monografia trajton luftën dhe qëndresën, traditën e saj historike, kulturore shaljane nga periudhat më të hershme historike deri te lufta e UÇK-së. Bazuar në burime dhe literaturën relevante, veçanërisht në burime arkivore të Arkivit të Batalionit IV, të Brigadës 141 "Mehë Uka", të Zonës Operative të Shalës, janë trajtuar shumë çështje që kanë të bëjnë me këtë luftë, posaçërisht me Batalionin IV "Rexhep Musa", veprimtaria e të cilit është një shembull më i mirë se në çfarë kohe dhe rrethana ka dalë në skenë UÇK-ja në këtë rajon; se si është organizuar lufta çlirimtare në Shalën e Bajgorës; se si ka funksionuar Batalioni; cila ka qenë zona e përgjegjësisë, struktura e tij organizative; cilat janë disa nga betejat kryesore dhe veprimet tjera luftarake në zonën e tij të përgjegjësisë. Batalioni IV "Rexhep Musa", si njësi vartëse e Brigadës 141 "Mehë Uka", siç del në këtë monografi, ka qenë mjaft i organizuar. Ai është i strukturuar në njësi më të vogla: kompani, togje dhe skuadra. Ka funksionuar tamam si një njësi e mirëfilltë ushtarake. Kishte një kuadër profesional të nivelit të lakmueshëm, të cilët kanë organizuar stërvitje të nevojshme aq sa ishte e mundur në kohë e rrethana të luftës. Kishte logjistikë të organizuar mirë, e bashkëpunim jashtëzakonisht të mirë me popullatën civile dhe me subjekte të tjera politike dhe jopolitike që funksiononin aso kohe. Se është kështu, dëshmia më e mirë është Arkivi i pasur i këtij Batalioni, i ruajtur me shumë kujdes dhe pedanteri, i cili është pjesë e kësaj monografie.

6. Teuta Shala-Peli, *Gjenocidi serb në rajonin e Pejës (Mars-qershor 1999)*.

Objekt studimi i këtij libri janë krimet e forcave serbe në rajonin e Pejës respektivisht në Fushë të Pejës, Katund i Ri, Qyshk, Pavlan, Zahaq, Nakëll, Llabjan, Ramun, Leshan dhe Kliçinë, gjatë muajve: mars, prill, maj dhe qershor të vitit 1999, duke përfshirë vrasjet e popullsisë civile shqiptare, si dhe format e tjera të dhunës të përdorura nga forcat serbe nga fundi i marsit 1999, përkatësisht nga 25 marsi e deri më 14 qershor 1999.

7. Jakup Krasniqi, *Ballafaqime historike për çlirim e bashkim kombëtar*.

Libri është një përmbledhje botimesh, artikujsh shkencorë, studimesh e refleksionesh historike për historinë e kombit shqiptar. Trajton disa ngjarje e piketa të rëndësishme të historisë së popullit shqiptar, me një tematikë të gjerë, duke filluar nga krijimi i shtetit të parë shqiptar nën Gjergj Kastrioti-Skënderbeun, krijimin e shtetit modern shqiptar më 1920, Kosovën para, gjatë dhe pas Luftës së Dytë Botërore, për të ardhur kësaj në epopenë e ndritur të UÇK-së dhe luftën për pavarësi. Përmes këtij publikimi, kërkohet për të bërë një autopsi të historisë së kombit shqiptar, për të zgjidhur një nga problemet e trajtimit të historisë, atë të politizimit, personalizimit dhe dështimit të institucioneve përkatëse në shkrimin e kësaj historie. Për rishikimin e historisë nuk mjafton vetëm diskutimi, apo vënia në dyshim e gjithçka është shkruar deri tani, sepse shkenca e historisë nuk është dogmë dhe duhet të zhvillohet përditë, të evoluojë dhe të bëhet revolucionare, sa herë ka nevojë dhe sidomos kur bëhen zbulime të mëdha.

8. Frashër Demaj, *Shqiptarët në dokumentet diplomatike të Britanisë së Madhe 1911-1912 (Dokumente)*.

Ky botim është përmbledhje e dokumenteve nga The National Archives (TNA) në Londër. Këto dokumente, kryesisht, përfshijnë ngjarjet, rrethanat dhe qëndrimet e diplomacisë angleze ndaj çështjes shqiptare të viteve 1911-1912. Në këtë botim ka korrespondenca diplomatike, akte, njoftime, qëndrime, ngjarje, telegrame, protesta, raporte, memorandumë, nota, statistika, traktate politike etj. Një pjesë e konsiderueshme e këtyre dokumenteve në kohën e dërgimit nga nënkonsullatat, konsullatat, ambasadat dhe Ministria e Punëve të Jashtme, janë konfidenciale dhe deri në vitin 1967 kanë qenë “closed” (të mbyllura) në pamundësi shfrytëzimi nga studiuesit dhe të interesuarit tjerë. Lënda arkivore është përgatitur dhe publikuar mbi bazë kronologjike.

9. Sabit Syla, Jakup Krasniqi dhe Nuri Bexheti, *Kosova në arkivat e shtetit shqiptar 1950-1969 (Dokumente)*.

Botimi është përmbledhje e dokumenteve nga arkivat e shtetit shqiptar që përfshinë periudhën dhjetëvjeçare 1950-1969, të cilat ofrojnë të dhëna të vlefshme për shumë çështje, si: terrorin dhe persekutimet mbi shqiptarët; presionin për të ndërruar nënshtetësinë; emigrimin dhe shpërndarjen e tyre në Turqi; zhvillimet ekonomike, shoqërore, kulturore-arsimore e shëndetësore; qëndrimin e organeve jugosllave karshi shqiptarëve e pjesëmarrjen e tyre në organet e pushtetit lokal, krahinor dhe qendror në Jugosllavi; njoftimet statistikore të regjistrimeve të popullsisë; veprimtarinë e UDB-së; ligjin kushtetues të Kosovës e mbledhjet e Komitetit Krahinor të LK të Kosovës; përpjekjet për përdorimin e flamurit kombëtar; gjendjen politike etj. Për më tepër, dokumentacioni hedhë dritë edhe mbi qëndrimin e shtetit shqiptar në raport me çështjen e Kosovës në vitet ‘50 dhe ‘60 të shek. XX!

10. Sabit Syla, *Dokumente diplomatike të Qeverisë shqiptare për demonstratat e vitit 1981 në Kosovë*.

Në këtë vëllim janë të përmbledhura: udhëzime, informacione, promemorie, relacione, analiza, komente, skedë e raporte të Ministrisë së Punëve të Jashtme dhe të Brendshme, si dhe një sërë informacionesh tjera ushtarake nga Forcat e Armatosura të Republikës së Shqipërisë, për ngjarjet historike të vitit 1981 në Kosovë. Dokumentacioni në këtë vëllim pasqyron dy tendenca qartësisht të dallueshme, atë të SHBA-së dhe vendeve perëndimore nga njëra anë dhe atë të vendeve të ish-Bllokut Komunist, të kryesuar nga Bashkimi Sovjetik nga ana tjetër. SHBA dhe vendet perëndimore, pavarësisht nga qasjet dhe diferencat ndërmjet tyre, dëshmuar se gjykimet e tyre ndaj kërkesave të demonstruesve shqiptarë të Kosovës së vitit 1981 dhe shkaqeve të shpërthimit të tyre, ishin më afër realitetit. Përkundrazi, vendet e Bllokut Komunist në rastin më të mirë heshtën, ose mbështetën Jugosllavinë, sikurse vepruan Kina, Vietnami, Koreja e Veriut etj. Qëndrim projugosllav do të mbanin përgjithësisht edhe vendet e “paangazhuara” të Afrikës, Amerikës Qendrore dhe të Amerikës Latine. Dokumentacioni, dëshmon qartë se zhvillimet e Kosovës të Pranverës së vitit 1981, u gjykuan dhe u komentuan nga këndvështrime të ndryshme, duke pasur në konsideratë kulturat e ndryshme politike e shkencore, Luftën e Ftohtë, përplasjen e klaneve nacionaliste brenda Jugosllavisë, por edhe të drejtat kombëtare të popullit të shtypur të Kosovës.

11. Qerim Lita, *Shpërngulja e shqiptarëve në Republikën e Turqisë 1922-1941*.

Ky botim, përmban më shumë se 200 dokumente, të përzgjedhura nga koleksioni i materialeve arkivore, kryesisht të Arkivit të Jugosllavisë dhe pjesërisht të Arkivit Shtetëror të Republikës së Maqedonisë dhe Arkivit të Qytetit të Shkupit. Shumica e dokumenteve janë të karakterit diplomatik, si: shkresa, telegrame, depesha, informata, analiza, korrespondenca midis përfaqësive diplomatike jugosllave në Stamboll e Ankara dhe Ministrisë së Punëve të Jashtme në Beograd. Një numër i konsiderueshëm i dokumenteve i referohen përpjekjeve të autoriteteve politike e diplomatike shqiptare, qoftë për ta penguar procesin e shpërnguljes, e gjithashtu edhe për riatdhësimin e atyre të cilët ishin shpërngulur në Turqi.

III. Hulumentimet shkencore

Në kuadër të veprimtarisë kërkimore-shkencore, gjatë vitit 2019 punonjësit e Instituti të Historisë “Ali Hadri” dhe bashkëpunëtorët e tjerë në projektin “*Historia e Kosovës*”, kanë kryen kërkime shkencore hulumtuese në arkiva dhe biblioteka të vendeve të ndryshme, si në: *The National Archives at College Park, Maryland* dhe *National Archives in DC* and *The NYU Library in New York*, (nga Sabit Sylja); *Autoriteti për Informim mbi Dokumentet e ish-Sigurimit të Shtetit* dhe në *Arkivin e Ministrisë për Evropën dhe Punë të Jashtme të Shqipërisë* (Sabit Sylja, Miftar Kurti, Fatmir Arifi); *National Archives at New York City* dhe *The New York Public Library* (Gjon Berisha); *Arkivi Shtetëror i Dubrovnikut* (Bedri Muhadri); *Drejtoria e Përgjithshme e Arkivave të Shqipërisë, Arkivi i Instituti të Historisë në Tiranë, Arkivi për Informimin mbi Dokumentet e ish-Sigurimit të Shtetit* dhe *Arkivi i Ministrisë për Evropën dhe Punë të Jashtme - AMEPJ* (Haxhi Ademi, Skënder Lutfiu); *Arkivi i Instituti të Historisë në Tiranë* (Teuta Shala-Peli); *Drejtoria e Përgjithshme e Arkivave të Shqipërisë* (Alban Dobruna); *OSA Archivum* në Budapest (Mrika Limani-Myrtaj); *Arkivi Osman (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)* në Stamboll (Mead Osmani); *Arkivi Osman (BOA)* (Agron Islami); *Agjencia Shtetërore e Arkivave të Kosovës* (Luan Tetaj); *Agjencia Shtetërore e Arkivave të Kosovës* (Fitim Rifati); *Haus-, Hof- und Staatsarchiv* në Vjenë (Selver Islamaj); *Agjencia Shtetërore e Arkivave të Kosovës* (Skënder Zhitia), etj.

IV. Projektet shkencore kolektive

Gjatë këtij viti është vazhduar puna në projektet kolektive dhe individuale. Përveç projektit “*Historia e Kosovës*”, në të cilin është punuar në vazhdimësi, Instituti ka filluar së realizuari edhe projektin “*Gjenocidi serb në Kosovë 1998-1999*”.

Si zakonisht, gjatë kësaj periudhe janë kryer edhe punë të tjera të natyrës së administrimit, menaxhimit, si dhe përfaqësimit sa më të denjë të Institutit të Historisë në raport me institucionet vendore e ndërkombëtare.

Prof.asoc.dr.**Sabit SYLA**, drejtor